

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 558
van **MIEKE SCHAUVLIEGE**
datum: 15 januari 2021

aan **LYDIA PEETERS**
VLAAMS MINISTER VAN MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

Sigmaplan - Investerings en aanpassingen aan de klimaatverandering

Het Sigmaplan is het Vlaamse paradepaardje op vlak van bescherming tegen overstromingen. Het Sigmaplan gaat uit van een integrale werking over de beleidsdomeinen heen.

Dit project verhoogt niet enkel de veiligheid van onze bevolking en bedrijven tegen stormtijden vanuit de Zeeschelde, het verhoogt ook de natuurlijkheid van de Zeeschelde en haar zijrivieren, en het heeft een significant positief effect op de waterkwaliteit en de ecosystemen. Ook op het vlak van waterberging heeft het Sigmaplan grote troeven met de gecontroleerde overstromingsgebieden in periodes van hoogwater.

De droogteproblematiek is een belangrijke uitdaging voor de Vlaamse Regering. De Blue Deal werd in juli 2020 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. In het Sigmaplan van 2005 was droogte geen kerndoelstelling in het Sigmaplan. Het is belangrijk dat ook deze doelstelling maximaal geïntegreerd wordt in alle plannen van de Vlaamse overheid.

Het geactualiseerde Sigmaplan hield in 2005 al rekening met de gevolgen van klimaatverandering. Er zijn echter verschillende internationale modellen en prognoses (o.m. IPCC) die een zeespiegelstijging voorspellen die intussen hoger is dan de ontwerpnormen die gebruikt werden bij de berekeningen voor de ontwikkeling van het Sigmaplan (de meest pessimistische tot zelfs + 3 meter). Het geactualiseerde Sigmaplan van 2005 lijkt dus dringend aan een actualisatie toe.

Maar ondertussen stellen we vast dat het huidige plan sterke vertraging oploopt.

1. Wat is voor de minister de tijdshorizon om het geactualiseerde Sigmaplan van 2005 volledig gerealiseerd te hebben? Is zij van plan om de huidige timing van 2030 aan te houden? Graag een opsplitsing per fase. Welke budgetten zijn nodig om deze timing te realiseren?
2. In de plenaire vergadering van 12 februari 2020 gaf de minister aan dat de geactualiseerde raming voor de uitvoering van het Sigmaplan 1,2 miljard euro bedraagt. Dat is een stijging met 320 miljoen euro ten opzichte van de initiële raming.

Welke impact heeft dit op de uitvoering van de werken? Heeft deze meerkost een impact op de vooropgestelde timing van het Sigmaplan? Zo ja, in welke mate werd die timing bijgesteld?

3. Kan de minister aangeven wat het vooropgestelde investeringstraject per jaar was om het Sigmaplan integraal uit te voeren in het geactualiseerde Sigmaplan van 2005 voor de periode 2006 - 2030 (niet-geïndexeerd en geïndexeerd)?
4. Kan de minister de investeringsbudgetten voor de uitvoering van het Sigmaplan geven voor de periode 2006 tot 2021? Graag opgesplitst per jaar. Graag ook een uitsplitsing voor de middelen waarin vanaf 2013 voorzien werd voor de stabilisatie van de Scheldekaaien in Antwerpen.
5. In haar antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 22. van 17 november 2020 geeft de minister aan dat er studies lopen en/of opgestart worden om de klimaatbestendigheid van het Sigmaplan te bestuderen en te evalueren:

"Zo wordt in opdracht van DVW momenteel door het Departement Burgerlijke Bouwkunde - Afdeling Hydraulica en Geotechniek van de Katholieke Universiteit Leuven een evaluatiestudie uitgevoerd van de klimaatrobustheid van het geactualiseerde Sigmaplan en het Vlaamse Schelde-estuariumgebied.

Daarnaast voorziet DVW ook om in 2021, in samenwerking met het Waterbouwkundig Laboratorium, een interne evaluatiestudie op te starten, waarbij enerzijds de recente inzichten i.v.m. de mogelijke extremere klimaatscenario's en de daaraan gekoppelde zeespiegelstijging zullen worden geëvalueerd, en anderzijds ook een aantal mogelijke toekomstscenario's zullen worden geëvalueerd en mogelijke maatregelen zullen worden overwogen om tot een integrale visie te komen van mogelijke klimaatbestendige ingrepen in het Zeescheldebekken.

Ten slotte worden ook binnen de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie bilaterale afspraken gemaakt om het Schelde-estuarium verder te bestuderen en te evalueren in het kader van de zgn. "Agenda voor de toekomst".

Kan de minister de timing voor de oplevering van elk van deze studies geven? Hoe worden de lokale overheden en de verschillende maatschappelijke actoren betrokken bij deze studies?

6. Naast een verhoogde kans op een zeespiegelstijging leidt de klimaatverandering ook tot een verhoogde kans op droogte.

Is de minister van plan om in uitvoering van de Blue Deal het Sigmaplan bij te stellen om de aanpak van droogte in het Sigmaplan te versterken? In hoeveel middelen wordt hiervoor voorzien? En voor welke concrete projecten worden deze middelen ingezet?

7. In haar antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 22. van 17 november 2020 geeft de minister aan dat er mogelijk een actualisatie van het Sigmaplan zal komen, met eventueel een versnelling van de uitvoering van de Sigmaprojecten en bijkomende klimaatmaatregelen.

Plant de minister een eventuele aanpassing van het geactualiseerde Sigmaplan tijdens deze legislatuur? Wanneer verwacht zij een goedgekeurde geactualiseerde versie van het Sigmaplan door de Vlaamse Regering?

8. De minister kondigde in de pers aan dat er in de huidige plannen al vijf reserve-overstromingsgebieden aangeduid werden.

Kan de minister aangeven over welke gebieden het gaat? Welke oppervlakte heeft elk van die gebieden? Kan zij een overzicht van de geldende bestemmingen bezorgen? Werden er al maatregelen genomen om ongewenste ontwikkelingen in de reservegebieden (zoals bijkomende bebouwing) te voorkomen, zodat een vlotte inschakeling van deze gebieden mogelijk is? Met andere woorden is er een bouwverbod van toepassing in deze gebieden? Zo niet, is de minister van plan om daaromtrent op korte termijn initiatieven te nemen?

9. De realisatie van het geactualiseerde Sigmaplan vereist een goede samenwerking met lokale overheden inzake havenprojecten, dijken, Scheldekaaien, woonontwikkelingen enzovoort.

Op welke manier zal de minister de lokale overheden informeren over de impact van de werken? Is er bijsturing mogelijk van de huidige werken?

ANTWOORD

op vraag nr. 558 van 15 januari 2021

van **MIEKE SCHAUVLIEGE**

1. en 2.

De initiële (niet-geïndexeerde) raming voor het geactualiseerde Sigmaplan (anno 2005) had enkel betrekking op projecten gesitueerd in Vlaanderen. De investeringsbudgetten in de Hertogin Hedwigepolder op Nederlands grondgebied waren hier dus niet in opgenomen, en uiteraard waren ook de inrichtingskosten voor de (later aan het Sigmaplan toegevoegde) Demervallei nog niet meegenomen, noch de renovatiekosten van de Scheldekaaien in Antwerpen.

Verder wordt men bij een dergelijk langlopend programma geconfronteerd met wijzigende regelgeving, waardoor bepaalde projecten ook met extra kosten worden geconfronteerd, zoals bijvoorbeeld voor de uit te voeren archeologische onderzoeken.

Naast deze investeringskosten dient ook rekening gehouden te worden met een geleidelijke verhoging van de jaarlijkse beheers- en onderhoudskosten in de betreffende projectgebieden en verhoogde monitoringkosten van de projecten in het kader van het onderzoeksprogramma MONEOS.

Deze meerkosten hebben inderdaad een invloed op de (jaarlijkse) budgetbehoeften voor het Sigmaplan of -bij gelijkblijvende budgetten- op de uitvoeringstiming van het Sigmaplan.

Ik engageer mij alleszins, zoals ook opgenomen in mijn beleidsnota, dat deze legislatuur de niet voltooide projecten van de eerste uitvoeringsfase worden gerealiseerd.

De middelen voorzien op het meerjarenprogramma zijn voldoende om deze fase af te werken.

Concreet gaat het hierbij om de volgende deelprojecten:

- HPP (VL)
- Hedwigepolder - NL grondgebied
- De Bunt
- Grote Wal - Kleine Wal - Zwijn
- Groot Schoor te Hamme
- Hof ten Rijen (fase 1)
- Klein Broek
- Groot Broek
- Vlassenbroekse polder
- Uiterdijk
- Grote Vijver (deel 1+2)
- Heindonk - Tien Vierendelen (deel 1)

- Bovenzanden
- Wijmeers (deel 2)

Tegelijkertijd worden ook voor de fase2-projecten de inrichtingsplannen opgemaakt, en worden vervolgens de verschillende formele plannings- en vergunningsprocedures doorlopen voor deze projecten (MER, RUP, omgevingsvergunning, etc), net als dit voor de fase1-projecten is gebeurd.

Fase2-projecten:

- Oudbroekpolder
- Schellandpolder
- Groot Schoor te Bornem
- Schouselbroek
- Polder van Lier
- Mondingsgebied Grote Nete (cluster Kleine Nete)
- Anderstadt I
- Anderstadt II
- Varenheuvel - Abroek
- Hollaken - Hoogdonk
- Rijmenam
- Herinrichting Grote Nete tussen Itegem (Hellebrug) en Geel

Uiteraard wordt daarnaast ook nog verder gewerkt aan het dijkenprogramma.

3. Bij het nemen van de beslissing van de Vlaamse Regering m.b.t. het geactualiseerd Sigmaplan anno 2005 werd uitgegaan van een toenemend jaarlijks budget (prijspeil 2005, niet-geïndexeerd) in de periode 2006-2009 als volgt:

2006	25
2007	35
2008	40
2009	45
2010	50

Vanaf 2010 werd voorzien in een jaarlijks investeringsbudget van 50 miljoen € (prijspeil 2005, niet-geïndexeerd).

Deze jaarlijkse budgetbehoefte van 50 miljoen € (niet-geïndexeerd) stemt overeen met een geïndexeerde jaarlijkse budgetbehoefte (indexatie volgens ABEX-bouwindex) van ca. 56,4 miljoen € anno 2010; 61,6 miljoen € anno 2015; 70,6 miljoen € anno 2020.

4. In de periode 2006-2020 werden door De Vlaamse Waterweg nv (DVW) de volgende investerings- en onderhoudsbudgetten vastgelegd in het kader van het Sigmaplan:

<i>Jaar</i>	<i>Budget (in miljoen €)</i>
2006	22,97
2007	52,50
2008	49,92
2009	34,17
2010	22,44
2011	34,81
2012	31,03
2013	40,29
2014	40,47
2015	53,71
2016	41,54
2017	44,60
2018	50,58
2019	77,59
2020	41,6

De vastleggingen die door DVW werden gedaan voor de Scheldekaaien in de periode 2013-2020 bedragen:

<i>Jaar</i>	<i>Budget (in miljoen €)</i>
2013	1,29
2014	7,74
2015	29,27
2016	20,53
2017	20,12
2018	30,05
2019	8,95
2020	14,09

Voor het kalenderjaar 2021 zijn voorlopig de volgende investeringsbudgetten voorzien op het ontwerp GIP voor resp. het totale Sigmaplan resp. het Scheldekaaien-project:

- Sigmaplan totaal: $56,8 + 6,0 = 62,8$ miljoen €;
- Scheldekaaien: 20,0 miljoen €.

5. De evaluatiestudie van de klimaatrobustheid van het Geactualiseerde Sigmaplan en het Vlaamse Schelde-estuariumgebied, die uitgevoerd wordt door de Katholieke Universiteit Leuven in opdracht van DVW, wordt verwacht afgerond te kunnen worden begin 2022.

De interne evaluatiestudie van DVW i.s.m. het WL om te komen tot een integrale visie van mogelijke (bijkomende) klimaatbestendige ingrepen in het Zeescheldebekken omvat een langer lopende studie, die vermoedelijk nog meerdere jaren in beslag zal nemen (> 5 jaar). Deze studie heeft mede tot doel de toekomstige lange termijn maatregelen (na de uitvoering van het geactualiseerde Sigmaplan) verder voor te bereiden.

De zgn. "Agenda voor de toekomst" omvat verschillende studies en onderzoeken die betrekking hebben op het Schelde-estuarium. De timing van al deze studies en onderzoeken wordt bepaald door de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie (VNSC) in uitvoering van de Scheldeverdragen tussen Vlaanderen en Nederland en wordt periodiek geëvalueerd door de VNSC.

6. Dat is correct, de klimaatverandering leidt inderdaad zowel tot een verhoogde kans op overstromingen (in de winterperiode) als tot een verhoogde kans op droogte (in de zomerperiode).

Met de uitvoering van het geactualiseerde Sigmaplan wapenen we Vlaanderen tegen de gevolgen van deze klimaatverandering, zowel op het vlak van overstromingen als op het vlak van verdroging.

In het Sigmaplan zijn immers -naast maatregelen tegen overstromingen- ook een aantal maatregelen voorzien die de verdroging moeten tegengaan. Zo worden bijvoorbeeld in de wetlands van het geactualiseerde Sigmaplan de gebieden zo ingericht dat de grondstanden worden verhoogd door het hemel- en oppervlaktewater langer vast te houden. De ontwikkeling van natte natuur speelt daarbij een cruciale rol. Die natte natuurgebieden kunnen er heel verschillend uitzien, van zeer vochtige tot minder vochtige graslanden, maar ook natte bossen en moerasachtige gebieden. In periodes met hevige regenval zuigen ze het water op om het in periodes van droogte mondjesmaat los te laten. Ze fungeren als het ware als een natuurlijke spons.

Daarnaast wordt in het kader van het Sigmaplan de verdroging ook tegengegaan door het uitvoeren van structureel rivierherstel in een aantal riviervalleien, zoals de Demervallei en de Netevallei. Door bvb. opnieuw water te sturen door een aantal meanders en drempels aan te leggen in de Demer, zorgt het Sigmaplan voor een verhoging van het grondwaterpeil in de vallei, en een tragere waterafvoer, zodat het water langer vast gehouden wordt en zodoende de verdroging van de vallei wordt tegengegaan.

Ook in de vallei van de Grote Nete wordt het herstel van de natuurlijke grondwaterstand met het Sigmaplan gerealiseerd door op de bodem van de Grote Nete op bepaalde plaatsen drempels aan te brengen om het grondwaterpeil te verhogen, en zodoende het waterpeil in de Grote Nete op te stuwen, de afvoer te vertragen, en de vallei te vernatten, zodat ook in droge periodes natte riviernatuur kan groeien op de oevers van de rivier. Gelijklopend wordt de winterbedding van de rivier hersteld en zorgen zo voor meer overstromingsruimte in de winter.

De realisatie van het Sigmaplan draagt aldus bij tot de remediëring van verdroging. Naast de reguliere investeringskredieten voor het Sigmaplan (zie ook deelvraag 4), werd in uitvoering van de Blue Deal ook een budget van 6 miljoen euro voorzien voor de bouw van 2 pompstations t.h.v. het Sigmagebied Groot Broek, teneinde de waterhuishouding van dit gebied ten allen tijde te kunnen garanderen en zo optimaal mogelijk te kunnen instellen (zie ook deelvraag 4).

7. Neen, er wordt actueel nog niet onmiddellijk een aanpassing van het geactualiseerde Sigmaplan vooropgesteld op korte termijn.

De uitgangspunten van het geactualiseerde Sigmaplan inzake zeespiegelstijging stemmen overeen met het RCP4.5 scenario in het vijfde IPCC-rapport uit 2014 en worden tot nader order ook door het Waterbouwkundig Laboratorium te Borgerhout, de afdeling Hydraulica van de K.U.Leuven, en door andere wetenschappelijke diensten nog als gangbaar, verantwoord, en aanvaardbaar beschouwd.

Mochten er uit de onder deelvraag 5 vermelde studies nieuwe inzichten naar voor komen, dan zullen deze eerder resulteren in aanpassingen van het geactualiseerde Sigmaplan op langere termijn, en bijvoorbeeld verder uitgewerkt worden in bijkomende maatregelen na de uitvoering van het geactualiseerde Sigmaplan, indien nodig.

8. Het betreft de reservering van de volgende 5 gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG's):
 1. GOG Blankaart (ca 125 ha)
 2. GOG Hingene Broekpolder (ca 80ha)
 3. GOG Spierbroekpolder (ca 100 ha)
 4. GOG Heindonk - Tien Vierendelen - deel 2 (ca 110 ha)
 5. GOG Battenbroek (ca 100ha)

De ruimtelijke aanduiding van 4 van deze reservegebieden als potentiële gecontroleerde overstromingsgebieden werd reeds meegenomen in de goedgekeurde GRUP's van aangrenzende Sigmagebieden, zodat de stedenbouwkundige voorschriften de realisatie van deze reservegebieden reeds toelaten. Voor het gebied Blankaart dient in een latere fase nog een GRUP te worden opgemaakt.

In deze reservegebieden mag in principe niets meer gebouwd worden. Het is in eerste instantie aan de vergunningverlenende instantie om hierover te waken, maar indien DVW hierbij om advies gevraagd wordt, zullen ze zeker ook in die zin adviseren.

Indien er door derden projecten gepland zouden worden in deze reservegebieden, die niet verenigbaar zijn met de mogelijke toekomstige invulling van deze gebieden als GOG, en DVW wordt om advies gevraagd bij deze projecten, zal DVW hiervoor een negatief advies uitbrengen.

Indien er percelen te koop worden gesteld in reservegebieden, zal DVW eventueel ook reeds haar recht van voorkoop uitoefenen in deze gebieden, dit in zoverre dit nu reeds maatschappelijk verantwoord is en in de mate dat dit budgettair haalbaar is.

9. Bij de uitvoering van het geactualiseerde Sigmaplan wordt reeds zeer nauw samengewerkt met de lokale overheden, alsook met andere belanghebbenden.

De lokale besturen zijn immers het eerste aanspreekpunt van de bevolking en werden daarom vanaf de fase van de visievorming betrokken. Om kansen voor het verbeteren van het lokale leefklimaat optimaal te benutten worden de inrichtingsplannen opgemaakt in nauwe samenwerking met de lokale betrokkenen.

Omwille van het draagvlakversterkend effect worden ook de flankerende maatregelen in het kader van plattelandsrecreatie en de kwalitatieve surplusmaatregelen concreet vorm gegeven in samenwerking met de lokale besturen, de betrokken maatschappelijke groepen en lokale actoren.

De samenwerking met de lokale besturen wordt ook tijdens de uitvoeringsfase van de projecten verder gezet op projectniveau.

Met verschillende lokale overheden werden deze samenwerkingsverbanden ook verankerd in een bilaterale samenwerkingsovereenkomst tussen DVW en de stad of gemeente.